

Г2005

915к

ОРЫСША-ҚАЗАҚША
ҚАЗАҚША-ОРЫСША
ТЕРМИНДЕР МЕН АТАУЛАР
СӨЗДІГІ

Мемтерминком бекіткен
терминдер мен атаулар сөздігі

Құрманбайұлы Ш., Сапина С.

**ОРЫСША-ҚАЗАҚША
ҚАЗАҚША-ОРЫСША
ТЕРМИНДЕР МЕН АТАУЛАР
СӨЗДІГІ**

**Мемтерминком бекіткен
терминдер мен атаулар сөздігі**

АЛМАТЫ

2004

ББК 81.2Қаз-4
Қ 77

Құрманбайұлы Ш., Сапина С.

Қ 77 Орысша-қазақша – қазақша-орысша терминдер мен атаулар сөздігі. – Алматы: Сөздік-Словарь, 2004.—352 бет.

ISBN 9965-409-51-X

Бұл сөздік мемтерминкомның соңғы 20 жылдан астам уақыт көлемінде ресми бекіткен терминдеріне біршама талдау жасала отырып жасалды. Аталмыш терминдер ғылым саласына қарай топтас-тырылмай, қарапайым лексикографиялық талапқа сәйкес сөздікке тән тұтастықты сақтай отырып, жалпы алфавиттік тәртіппен беріліп отыр. Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Мемлекеттік терминологиялық комиссия бекіткен терминдерді бірізді қолдану – терминологияны ретке келтірудің басты шарттарының бірі болып табылады.

Сөздік тіл мамандары мен тіл танушыларына, жоғары оқу орындарының оқытушылары мен студенттеріне, мектеп мұғалімдері мен оқушыларға, БАҚ қызметкерлеріне және жалпы оқырман қауымға арналған.

ББК 81.2Қаз-4

Қ $\frac{4602030400}{00(05)-04}$

ISBN 9965-409-51-X

© Құрманбайұлы Ш.,
Сапина С., 2004
© “Сөздік-Словарь” 2004

Алғы сөз

Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Мемлекеттік терминологиялық комиссияның әр жылдары ресми бекіткен терминдерін бірізді қолдану — терминологияны ретке келтірудің (упорядочение) басты шарттарының бірі болуы керек. Осыны ескере отырып Мемтерминком бекітілуге ұсынылатын терминдерін қайта талқылаудан кейін солардың ішінен ресми бекітілгендерін де газет беттерінде “Терминологиялық хабаршы” бюллетенінде жариялап жұртшылықты хабардар етіп отыру тәжірибесін орнықтыра бастады. Бұл орайда түрлі сала мамандарының күнделікті жұмыс барысында қолдануына қолайлы болуы үшін әр жылдары бекітілген терминдерді жинақтап, кейінгі бекітілгендерін қосып дүркін-дүркін жеке сөздік түрінде шығарып тұру дәстүрі де қалыптаса бастаған деуге болады. Оған 1976, 1979, 1990 жылдары тілші ғалым марқұм А.Әбдірахмановтың құрастыруымен шыққан “Атаулар мен терминдер” сөздігі, 1996 жылы Б. Қалиев пен Ш. Құрманбайұлының авторлығымен жарық көрген “Орысша-қазақша және қазақша-орысша терминдер сөздігі” сондай-ақ Тілдерді дамыту департаментінің 1998 жылы Т. Алпысбаев пен А.Әбдірахмановтың, сондай-ақ осы соңғы жинақ пен 1999 жылы “Қазақстан Республикасындағы тіл саясаты” деген атпен жарық көрген құжаттар жинағының басын қосып 2002 жылы Тілдерді дамыту департаменті (авторлар ұжымының құрастыруымен) “Терминологиялық жинақ” деген атпен бастырып шығарған жинағы дәлел бола

алады. Біз де өз тарапымыздан осы қалыптасқан дәстүрді сақтаумен бірге сөздіктің кейінгі басылымдарында кеткен кейбір кемшіліктерді, пайдаланушылар тарапынан айтылған сын-ескертпелерді ескере отырып, бұл басылымды лексикографиялық, терминографиялық тұрғыдан біршама жетілдіре түсуге талпыныс жасадық. Оны осы ұсынылып отырған басылымның құрылымындағы мынандай өзгерістерден көруге болады. Мәселен, 1998, 2002 жылдары шыққан жинақтарда Мемтерминком бекіткен терминдер бекітілген жылдарына қарай хронологиялық тәртіппен немесе баспасөзде жарияланған қалпында ғылым саласы бойынша бөлек-бөлек берілген. Мәселен, соңғы 2002 жылы жарық көрген жинақта бірқатар терминдер: *архивариус — архивариус (328), архиварус — мұрағатшы (462); афиша — афиша (329), афиша — жарқағаз (462); гимн — гимн (340), гимн — әнұран (414); интервью — интервью (352), интервью "сұхбат (414); коррупция — коррупция (359), коррупция — құнпарлық (464); принцип — принцип (385), принцип — қағидат (465), текст — текст (400), текст — мәтін (428)*, түрінде беріліп, бұлардың қайсысын қолданған дұрыс екендігі көрсетілмегендіктен сөздікті пайдаланушы жұртшылық тарапынан түсінбестік туындап, Мемтерминкомның қай жылы бекіткеніне тоқтау керек екендігін сұраушылар көп болды. Әрине, бір терминді қайта-қайта бекіту құнпарлық іс емес. Ол жұртты шатастырып, термин қалыптастыруға кері әсер етері сөзсіз. Мемтерминкомға ұсынылған термин тілші ғалымдар мен салалық мамандар тарапынан жанжақты талқыланып, тоғыз толғанып, он ойланып барып ресми бекітіліп, одан кейін ол тұрақты қолданылғанда ғана қалыптасады. Егер Мемтерминком тарапынан бір термин қайта бекітілген жағдайда, оның соңғы нұсқасын дұрыс деп таныған жөн. Жалпы бір сөздіктен бұл термин соңғы рет қашан және қалай бекітілді екен деп жылдар бойынша іздеп отыру-

дың өзі уақыт алатын, пайдаланушыны жаңылыстыратын басы артық жұмыс. Сондықтан осы басылымда біз сөзтізбеде ең соңғы бекітілген нұсқаны ғана қалдырған дұрыс деп таптық. Біріншіден, біз терминнің жасалу, бекітілу датасы сөздік үшін, сөздікті тұтынушы үшін аса қажет деп санамадық. Терминнің жасалу тарихы, қай терминді кімнің, қашан бекіткенін анықтау керек болса, оның еш қиындығы жоқ. Айталық, оны басылған газет беттерінен, “Терминологиялық хабаршыдан”, Мемтерминком шешімінен білуге болады. Арнайы зерттеуші болмаса жалпы тұтынушыға терминнің қай күні бекігендігінің қажеті де жоқ. Сондықтан біз сөздікте олардың қашан бекітілгеніне қарай топтастыруды қажет деп таппадық. Екіншіден, терминдер жинағы салалық терминологиялық сөздік болмағандықтан бекітілген терминдерді ғылым саласына қарай жіктеудің сөздікті пайдаланушыға қосымша қиындық туғызып, қажет сөзін оңай тауып алуына уақытын көбірек жұмсауына тура келеді. Сондай-ақ қажет сөзін іздеушінің барлығы ол терминнің дәл қай ғылым саласына қатысты екендігін біле бермеуі де мүмкін. Ондай жағдайда ол терминді табу екі есе қиындап, оны барлық ғылым саласынан іздеуге тура келеді. Оның сыртында аталған басылымдарда барлық терминнің қай ғылымға қатысты екендігі де көрсетіліп, қатаң бір жүйе сақтала бермеген. Әр жолы бекітілген терминдер біртұтас әліпбилік тәртіппен берілмегендіктен іздеген терминді бекітілген жылдарына қарай бірнеше бөліктен іздеуге тура келеді. Мұның өзі пайдаланушыға қосымша қиындықтар туғызары сөзсіз. Сол себепті бұл сөздікте біз терминдерді ғылым саласына қарай топтастырмай қарапайым лексикографиялық талапқа сәйкес сөздікке тән тұтастықты сақтай отырып, жалпы алфавиттік тәртіппен бердік. Сондай-ақ екі тілді тұтынушыға да қолайлы болу үшін басылым қазақша-орысша және орысша-қазақша сөздік түрінде түзілді. Терминнің қай ғылым

саласына қатыстылығы ішінара жақша ішінде (*биол., тіл, заң, хим., т.б. түрінде*) көрсетілді. Сөздіктің бұлай түзілуі пайдаланушыға біршама қолайлылық туғызады деп ойлаймыз. Үшіншіден, сөздік соңында кейінгі бір-екі жыл көлемінде бекітілген терминдерге қысқаша түсініктеме берілді. Онда Мемтерминкомның ресми бекіткен нұсқаны неліктен таңдағандығы түсіндіріліп, оның қолданысы мен терминге қойылатын талаптарға сай келуі, арнайы ұғымның мазмұнын дәл бейнелеуі сияқты қырларынан қысқаша мәлімет беріледі. Мұндай түсініктеменің жаңадан бекітілген терминдерді жұртшылықтың жатсынбай қабылдап, тілдік қолданысқа тезірек енуіне азды-көпті септігі тисе керек. Төртіншіден, бұл басылымға бұған дейінгі жарық көрген басылымдарға енбеген Мемтерминкомның 2002, 2003 жылдары өткен 6 мәжілісінде бекіткен 864 термин енгізілді. Бесіншіден, сөздік соңында Мемтерминком әр түрлі нұсқада бірнеше рет бекіткен терминдердің қайсысын қолданған дұрыс екендігі көрсетілді және түрлі ұғымдардың бір ғана атаумен аталып немесе керісінше бір ұғымның түрліше аталып жүрген фактілері анықталып, мағыналарының ара-жігін ажырату үшін алдағы уақытта Мемтерминком қарауына қайта ұсынылатын терминдер тізімі берілді. Сондай-ақ сөздік түзу барысында 90-ыншы жылдарға дейін кеңестік кезеңнің тіл саясатына, терминжасам принциптеріне сәйкес бекітілген (1976-1990) терминдердің бірқатары бүгінгі уақыт талабына, ұлт тілінің мүддесіне қарай қайта қаралып, жаңа баламалармен алмастырылды. Олардың қатарына *күжат (документ), құқық (право), заңнама (закондательный), ақпарат (информация), құрылым (структура), тізімдеме (каталог), бағдарлама (программа), мамандандырылған (специализированный), шығармашылық (творчество), отбасы (семья), көлбеу (курсив)* сияқты терминдер жатады. Алайда осы терминдерден туындайтын терминдер ұялық

әдіспен бекітілмей бұрынғы нұсқасында қалып кеткен. Сондықтан негізгі тірек терминдердің ресми бекітіліп, тілдік қолданысымызға еніп кетуіне байланысты олардан туындайтын терминдер де ресми бекітілмегеніне қарамастан бірізді қолданылуы тиіс. Мәселен, *құжаттау* (*документирование* емес), *құжаттану* (*документоведение* емес), *иелену құқығы* (*иелену правосы* емес), *құқықтық қорғау* (*правовлық қорғау* емес), *құрылымдық формула* (*структуралық формула* емес) т. б.

Жалпы осы сөздік Мемтерминкомның соңғы 20 жылдан астам уақыт көлемінде ресми бекіткен терминдеріне біршама талдау жасала отырып түзілді десек, артық айтқандық болмас деп ойлаймыз. Бұл шағын сөздік тілші ғалымдар мен салалық мамандардың талқылауынан өтіп барып ҚР Үкіметі жанындағы мемлекеттік терминология комиссиясы тарапынан ресми бекітілген терминдердің бірізді қолданылып, қалыптасуына септігін тигізсе деген мақсатпен шығарылып отыр.

Ш. Құрманбайұлы
филология ғылымдарының докторы,
профессор

А

абаев стих	абай өлеңі (<i>әдеби</i>)
абаева строфа	абай шумағы (<i>әдеби</i>)
Абаеведение	абайтану (<i>әдеби</i>)
абелия	асаймұсай (<i>биол.</i>)
абецедарий	әліпби өлең (<i>әдеби</i>)
абзац	абзац
абонентная задолженность	абоненттік борыш (<i>кітапх.</i>)
абордаж	абордаж (<i>әскери</i>)
абрикос	абрикос, өрік (<i>бот.</i>)
абсолютная истина	абсолюттік ақиқат
абсолютная монархия	абсолюттік монархия
абсолютная погрешность	абсолюттік ағаттық
абсолютная соотносительность	абсолюттік арақатыстылық
абсолютная частота	абсолюттік жиілік (<i>лингв.</i>)
абсолютные основания	абсолюттік негіздер
абсолютный реализм	абсолюттік реализм
абстрактная лексика	абстракты лексика (<i>лингв.</i>)
абстрактное тождество	абстракты теңбе-теңдік
абстракция	абстракция (<i>тех.</i>)
абсурд	абсурд
абсцесс	абсцесс (<i>мед.</i>)
авангард	авангард (<i>әскери</i>)
аванпост	аванпост (<i>әскери</i>)
авансированные средства	авансыланған қаржы (<i>экон.</i>)

авансированный капитал	авансыланған капитал (<i>экон.</i>)
авансовые платежи	аванс төлемдер (<i>экон.</i>)
август	тамыз
августовский блок	август блогы
автограф	қолтаңба
автоматизированные системы управления	автоматтандырылған басқару жүйесі
автомат на грудь	автомат (ты) кеудеге (<i>әскери</i>)
автомат на ремень	автомат (ты) белдікке (<i>әскери</i>)
автомат к ноге	автомат (ты) аяққа (<i>әскери</i>)
автомат на плечо	автомат (ты) иыққа (<i>әскери</i>)
автоматическая остановка	автоматты тоқталыс
автопоилка	автосуат
автор	автор
авторреферат	авторреферат
авторская речь	автор сөзі (<i>әдеби</i>)
авторская рукопись	авторлық қолжазба (<i>әдеби</i>)
авторский автограф	авторлық қолтаңба (<i>әдеби</i>)
авторский гонорар	авторлық қаламақы (<i>әдеби</i>)
авторский договор	авторлық шарт
авторский заголовок	авторлық бас тақырып (<i>кітапх.</i>)
авторский комментарий	авторлық түсініктеме (<i>әдеби</i>)
авторский надзор	авторлық қадағалау (<i>әдеби</i>)
авторский оригинал	авторлық түпнұсқа (<i>әдеби</i>)
авторский текст	авторлық мәтін (<i>әдеби</i>)
авторский экземпляр	авторлық дана (<i>әдеби</i>)
авторское право	авторлық құқық
авторское произведение	авторлық туынды (<i>әдеби</i>)
авторское повествование	авторлық баяндау (<i>әдеби</i>)
авторизация	авторландыру (<i>әдеби</i>)
авторизованный перевод	авторлық аударма (<i>әдеби</i>)
авторство	авторлық (<i>әдеби</i>)

авторучка	автокалам
автостанция	автобекет
автостоянка	автотұрақ
автоэпиграмма	автоэпиграмма (<i>әдеби</i>)
агитка	агитка, үгіт өлең
агглютинативный	жалғамалы (<i>лингв.</i>)
агглютинативный язык	жалғамалы тіл (<i>әдеби</i>)
агностицизм	агностицизм (<i>философ.</i>)
агностик	агностик (<i>философ.</i>)
агностический позитивизм	агностикалық позитивизм (<i>философ.</i>)
агностический	агностикалық жартылай
полусолипсизм	солипсизм (<i>философ.</i>)
агония	жанталас (<i>мед.</i>)
агрессивность	агрессиялық, агрессияшылық
агропомощь	агрожәрдем (<i>ауыл шар.</i>)
адаптация	бейімделу
адаптация звуков	дыбыс адаптациясы, алмасуы (<i>лингв.</i>)
адаптированный текст	бейімделген мәтін
адвербиализация	адвербиалдану, үстеуге айналу (<i>лингв.</i>)
адекватное значение	барабар мағына
административная	әкімшілік жауапкершілік
ответственность	(<i>құқық.</i>)
административное подчинение	әкімшілік бағыныс (<i>құқық.</i>)
административное	әкімшілік құқық бұзушылық
правонарушение	(<i>құқық.</i>)
административное	әкімшілік іс жүргізу (<i>іс жүрг.</i>)
производство	
административно-командный	әкімшіл-әміршіл (<i>әдіс</i>)
(метод)	

административно-нажимный (метод)	әкімшіл-қысымшыл (әдіс)
административно-территориальная единица	әкімшілік-аумақтық бірлік
административно-территориальное устройство	әкімшілік-аумақтық құрылыс
административные расходы	әкімшілік шығыстар (экон.)
административные сборы	әкімшілік алымдар (экон.)
административный	әкімшілік
административный акт	әкімшілік акт
административный надзор	әкімшілік қадағалау
административный проступок	әкімшілік теріс қылық (құқық.)
административно-управленческие расходы	әкімшілік-басқару шығындары
административно-управленческий персонал	әкімшілік-басқару қызметкерлері
администратор	әкімші
администрация	әкімшілік
адоксовые	байсат тұқымдас (биол.)
адрес	адрес, мекенжай
адресант	адресант
адресат	адресат
адресная помощь	атаулы көмек
адресная социальная помощь	атаулы әлеуметтік көмек
адъективация	адъективтену, сын есімге айналу (лингв.)
азартная игра	құмар ойын
азбука	әліппе
айва	айва, беже (бот.)
айтыс	айтыс (әдеби)
академический стиль	академиялық стиль (құқық.)
академическое издание	академиялық басылым (құқық.)

акан-акты

акантолимон	кемпіршөп (<i>бот.</i>)
акация	қараған (<i>бот.</i>)
акватория	айдын (<i>геол., геогр., металлургия</i>)
акимат	әкімдік
акклиматизация	жерсіну
аккордная заработная плата	аккорд жалақы
аккордная оплата труда	аккорд еңбекақы
аккордная премиальная оплата труда	аккорд сыйлық еңбекақы
аккузатив	аккузатив, табыс септік (<i>лингв.</i>)
аккумулятировать	жинақтау
аккуратность	ұқыптылық (<i>психол.</i>)
акромонограмма	акромонограмма, үстеме, қайталама (<i>әдеби</i>)
акт	1. акт (<i>норм-құқық</i>); 2. кесім; 3. перде (<i>әдеби</i>)
акт выполненных работ	орындалған жұмыстардың актісі
активность	белсенділік (<i>мед.</i>)
акт-извещение	хабарландыру-акт (<i>іс жүрг.</i>)
актовые книги	акт кітаптары (<i>іс жүрг.</i>)
акт описи	тізімдеме актісі (<i>іс жүрг.</i>)
акт приемки-передачи	тапсыру-қабылдау актісі (<i>іс жүрг.</i>)
акт ревизии (проверки)	тексеру актісі (<i>іс жүрг.</i>)
акт сверки	салыстыру актісі (<i>іс жүрг.</i>)
актуализация	актуальдандыру (<i>іс жүрг.</i>)
актуальный	актуальды, көкейкесті (<i>іс жүрг.</i>)
акты государственного управления	мемлекеттік басқару актілері (<i>іс жүрг.</i>)
акты государственной власти	мемлекеттік өкімет актілері (<i>іс жүрг.</i>)

акты гражданского состояния	азаматтық хал актілері (<i>іс жүрг.</i>)
акушерство	акушерлік (<i>мед.</i>)
акын, поэт	ақын (<i>әдеби</i>)
акцент ритмический	ырғақ акценті, ырғақ екпіні (<i>әдеби</i>)
акцентная система	акцент жүйесі (<i>әдеби, лингв.</i>)
акцентные языки	екпінді тілдер (<i>лингв.</i>)
акцепт	акцепт, ризалық беру (<i>құқық.</i>)
алгебра множеств	жиын алгебрасы (<i>мат.</i>)
алебарда	балтанайза (<i>әскери</i>)
александрийский стих	александрия өлеңі (<i>әдеби</i>)
алисма	кербезгүл (<i>бот.</i>)
алкеев стих	алкей өлеңі (<i>әдеби</i>)
алкеева строфа	алкей шумағы (<i>әдеби</i>)
алкманов стих	алкман өлеңі (<i>әдеби</i>)
алкманова строфа	алкман шумағы (<i>әдеби</i>)
аллегория	аллегория, тұспалдау (<i>әдеби</i>)
аллитерация	аллитерация (<i>әдеби</i>)
аллюр	аллюр (<i>ауыл шар.</i>)
алмаз	алмас
Алматинское прудовое хозяйство	Алматы тоған шаруашылығы
алогизм	алогизм, қисынсыздық
алтарь	алтарь
альвеолярный согласный	тіл ұшы дауыссыз (<i>лингв.</i>)
альтернатива	балама
альтернативные выборы	баламалы сайлау
альтернативные конкурсные заявки	балама конкурстық өтінімдер
альтернативные характеристики	балама сараптамалар

альтернативный	баламалы
альтернация	альтернация, дыбыс алмасуы (лингв.)
алфавит	әліпби (лингв.)
алфавит личных дел	жеке адам істері алфавиті (іс жүргізу)
алфавитное письмо	әліпби жазу (лингв.)
алфавитный порядок	алфавит реті (лингв.)
альбом	альбом
альманах	альманах
амброзия	ойраншөп (бот.)
амниоты	қағанақтылар (биол.)
амнистия	рақымшылық (құқық.)
аморальность	биморальдық
аморальный поступок	биморальдық қылық (құқық.)
амортизационное отчисление	амортизациялық төлем
ампельные растения	аспалы өсімдіктер (бот.)
амплификация	мағына үстемелеу (лингв.)
амфибия	қос мекенділер (геол., металлургия)
анализ	анализ, талдау, саралау
анализатор	талдағыш (мед.)
анализ возможности производства и сбыта	өндіріс және өткізу мүмкіндіктерін талдау
анализ издержек	шығынды талдау
аналитико-синтетическая классификация	аналитика-синтетикалық жіктеу (кітапх.)
аналитическая предметизация	аналитикалық пәндестіру (кітапх.)
аналитический определитель	аналитикалық анықтағыш
аналитическое восприятие	анализдік қабылдау (психол.)
аналитическое понятие	анализдік ұғым

аналогичный	тақылетгес
аналогия	аналогия, ұқсастық
анальное отверстие	анал тесік (зоол.)
анамния	қағанатсыздар (биол.)
анархизм	анархизм
анастомоз	анастомоз (мед.)
анафора	анафора, бірыңғай бастама (әдеби)
анекдот	анекдот, күлдіргі әңгіме (әдеби)
анис	бәден (биол.)
анисон, берденец, джире	балбырауын (бот.)
анкета	сауалнама
аннексия	аннексия
аннотация	аннотация
аннулирование акта	актінің күшін жою (құқық.)
аннулирование договора	шарттың күшін жою (құқық.)
аномалия	1. аномалия, ауытқу (тіл); 2. ауытқу (тех.)
аноним	аноним (құқық.)
анорексия	тәбетсіздік (мед.)
антибойкотист	антибойкотист
антиинтеллектуализм	антиинтеллектуализм
антик	антик (көне заман)
антикритика	сынға сын
антимарксистский	антимарксистік
антимилитаризм	антимилитаризм
антиобщественное поведение	қоғамға жат мінез-құлық
антиобщественный поступок	қоғамға жат қылық
антипартийный	антипартиялық
антисоветский	антисоветтік
антитеза	антитеза, шендестіру (әдеби, лингв.)

антология	антология (<i>әдеби</i>)
антоним	антоним (<i>лингв.</i>)
анфиладный огонь	қапталдан атқылау (<i>әскери</i>)
анхуза	анхуза, өгізтіл (<i>ауыл шар.</i>)
аншлаг	аншлаг (<i>өнер</i>)
аншлиф	кеспетас (<i>геол.</i>)
аорта	қолқа (<i>мед.</i>)
апартеид	апартеид
аполитичность	бейсаясаттық (<i>саяси</i>)
апологет	апологет
апостроф	апостроф, дәйекше
аппарат звукозаписи	дыбыс жазу аппаратханасы
априорная истина	априорлық ақиқат
априорность	априорлық
апроши	апроши, ор (<i>әскери</i>)
арабистика	арабтану (<i>лингв.</i>)
арабская литература	араб әдебиеті (<i>әдеби</i>)
арабский алфавит	араб әліпбиі (<i>лингв.</i>)
арбалет	арбалет (<i>әскери</i>)
арбитражный суд	төрелік сот (<i>құқық.</i>)
арбуз	қарбыз (<i>бот.</i>)
аргентинцы	аргентиндер
аргумент	аргумент, дәлел
аргументация	дәлелдеме
арбитр	төреші
арбитраж	төрелік
ареальная лингвистика	ареалдық лингвистика (<i>лингв.</i>)
аренда	жал, жалдау
арендатор	жалгер
арендная плата	жалгерлік ақы
арендодатель	жалға беруші
арест	1. қамау; 2. тыйым салу (<i>құқық.</i>)

арест имущества	мүлікке тыйым салу (құқық.)
аристократ	аристократ
армада	армада (әскери)
арнебия	зарқын (биол.)
аройниковые	шаянот тұқымдас (биол.)
арсенал	арсенал (әскери)
артерия	артерия (мед.)
артишок	бөрікгүл (бот.)
артрит	шорбуын (мед.)
аруз	ғаруз (әдеби)
архаизм	архаизм, көнерген сөздер (лингв.)
архаический эпос	көне эпос (әдеби)
архив	мұрағат (өнер)
архивариус	мұрағатшы
архивная коллекция	архив коллекциясы
архивное дело	1. архив ісі; 2. архив қызметі
архивное хранилище	архив қоймасы (іс жүрг.)
архивный справочник	архив анықтамалығы (іс жүрг.)
архивный фонд	архив қоры (іс жүрг.)
архитектоника	архитектоника, көркемдік құрылыс (құрылыс)
арьергард	арьергард (әскери)
аспект	аспект
ассортимент продукции	өнімнің ассортименті
ассонанс	ассонанс (әдеби)
ассоциация	қауымдастық (саяси)
астма	демікпе (мед.)
астрагал	таспа (бот)
атрофическое стихотворение	шумақсыз өлең (әдеби)
асцит	іш шемені (мед.)
атака	атака, шабуыл (әскери)

атеи-бала

атеизм	атеизм
атеист	атеист
атрезия	атрезия
атрибут	атрибут, анықтауыш (лингв.)
атрофия	сему (мед.)
аттестат	аттестат
аудиенция	аудиенция, ресми қабылдау
аудитория	аудитория
ауэзоведение	әуезовтану (әдеби)
афера	алаяқтық (құқық.)
афиша	жарқағаз
афоризм	афоризм, нақыл сөз (әдеби)
афтершоки	кейінгі дүмпу (геол., металлургия)
аффикс	аффикс, қосымша (лингв.)
аффриката	аффрикат (лингв.)
ашуг	ашуг (әдеби)
азд	азд (әдеби)

Б

багинет	багинет (әскери)
бадик	бәдік (әдеби)
база	1. база; 2. негіз; 3. қор
база данных	дерекқор (іс жүрг.)
базис поставки	жеткізілім базасы (саяси)
базисная цена	базистік баға
баклан	су құзғын (зоол.)
баксы	бақсы (әдеби)
баланс	1. теңгерім; 2. теңдестік (геол., металлургия)

балка	сай (<i>ауыл шар.</i>)
баллада	баллада (<i>әдеби</i>)
балладная строфа	баллада шумағы (<i>әдеби</i>)
банкет	зияпат
банк-залогодержатель	кепіл ұстаушы банк (<i>экон.</i>)
банки второго уровня	екінші деңгейдегі банктер (<i>экон.</i>)
банковская гарантия	банк кепілдігі (<i>экон.</i>)
банковские платежи	банктік төлемдер (<i>экон.</i>)
банковский вклад	банк салымы (<i>экон.</i>)
банковский депозит	банк депозиті (<i>экон.</i>)
банковский лизинг	банк лизингі (<i>экон.</i>)
банковский процент	банк пайызы (<i>экон.</i>)
банковский сертификат	банк сертификаты (<i>экон.</i>)
банковский счет	банк шоты (<i>экон.</i>)
банк-посредник	делдал банк (<i>экон.</i>)
банкротство	банкроттық (<i>экон.</i>)
банник	сүңгі
барбарис	зерек (<i>бот.</i>)
бард	бард (<i>әдеби</i>)
барда	төп (<i>ауыл шар.</i>)
бармак	бармақ (<i>әдеби</i>)
баргер	баспабас
бартерные операции	баспабас операциялар
бархан	шағыл (<i>геогр.</i>)
барщинное хозяйство	барщина шаруашылығы
баснописец	мысалшы (<i>әдеби</i>)
басня	мысал (<i>әдеби</i>)
бастион	бастион (<i>әскери</i>)
бассейн	алап (<i>геогр.</i>)
баталия	баталия (<i>әскери</i>)
бахши	бахшы (<i>әдеби</i>)

башн-безы

башня	мұнара
беглый звук	сусымалы дыбыс (<i>лингв.</i>)
бегом марш	жүгіре адымда (<i>әскери</i>)
бегущая волна	қума толқын (<i>физика</i>)
бедность	кедейлік
бедные руды	кенеусіз кен
беженец	босқын
безбожие	құдайсыздық, дінсіздік
безвестно отсутствующий	хабарсыз кеткен (<i>құқық.</i>)
безвестно пропавший	хабарсыз жоғалған (<i>құқық.</i>)
безвихревой	құйынсыз (<i>тех.</i>)
безвозмездное отчуждение	өтеусіз айыру
безвозмездное пользование	жерді өтеусіз пайдалану
землей	
безволие	жігерсіздік (<i>психол.</i>)
бездеятельность	бейқарекет
безлюдный фонд	атаусыз қор
безналичный расчет	ақшасыз есеп айырысу (<i>экон.</i>)
безоары	құса (<i>ауыл шар.</i>)
безобразное	кейіпсіздік
безотвальная обработка	топырақты аудармай өңдеу
почвы	(<i>ауыл шар.</i>)
безразличное состояние	бейтарап күй (<i>физика</i>)
безубыточное предприятие	шығынсыз кәсіпорын
безубыточный тариф	шығынсыз тариф
безударное слово	екпінсіз сөз (<i>лингв.</i>)
безударные языки	екпінсіз тілдер (<i>лингв.</i>)
безударный	екпінсіз (<i>лингв.</i>)
безударный гласный	екпінсіз дауысты (<i>лингв.</i>)
безударный слог	екпінсіз буын (<i>лингв.</i>)
безусловная объективность	сөзсіз объективтілік
безыдейность	идеясыздық